

Voluntariat per la llengua (#VxL) Molt més que un programa de foment de l'ús oral del català

PALMIRA FREIXA, LÍDIA PONSATÍ I NÚRIA TARRIDAS, CPNL

L'any 2015 el programa **Voluntariat per la llengua (VxL)**, conegut per formar parelles lingüístiques que conversen en català, va assolir la xifra de 100.000 parelles. A aquesta xifra cal sumar-hi la col·laboració de prop de 800 entitats de tot Catalunya que ofereixen espais i activitats per a practicar el català i gairebé 4.000 establiments adherits al programa.

Des de la seva creació, ha obtingut diversos reconeixements, d'entre els quals, el de la Comissió Europea l'any 2005 com una de les 50 millors pràctiques d'aprenentatge de la Unió Europea.

Voluntariat per la llengua és un programa que parteix d'una idea senzilla: posar en contacte una persona que parla fluidament el català (voluntari) amb una altra que en té coneixements bàsics i que vol parlar-lo amb més fluïdesa (aprenent). **Quina trajectòria ha tingut fins ara el VxL? Quins àmbits de la societat abasta? Com s'explica l'èxit d'aquest projecte?**

Orígens i trajectòria

El programa **Voluntariat per la llengua** va néixer l'any 2003, impulsat per la Direcció General de Política Lingüística (DGPL). Havia de ser un recurs d'aprenentatge del català per a les persones amb un coneixement bàsic de la llengua que l'estudiaven. El programa recollia algunes experiències prèvies de foment de l'ús oral de la llengua catalana que havien tingut èxit. D'una banda, a les universitats catalanes ja utilitzaven el voluntariat lingüístic per a acollir els estudiants estrangers i facilitar-los la comprensió de les classes en català. La universitat pionera en el voluntariat lingüístic havia estat la Universitat Autònoma de Barcelona l'any 1996 i posteriorment es va estendre a altres universitats catalanes. D'altra banda, el Centre de Normalització Lingüística de Cornellà de Llobregat també havia impulsat l'any 2002 el programa «Hores de conversa: parlem una estona», perquè els alumnes dels cursos de català de diferents nivells conversessin entre ells.

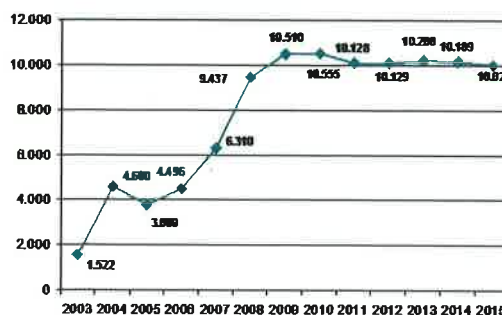
Des dels inicis, el **VxL** ha estat un programa impulsat per la Direcció General de Política Lingüística (DGPL) de la Generalitat de Catalunya i gestionat territorialment pel Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL) a través dels 22 centres de normalització lingüística (CNL) repartits per tot Catalunya.

El primer any d'existència del **VxL** es van constituir 1.522 parelles lingüístiques. L'any 2006, tres anys

després, ja s'havien format 14.418 parelles. El programa creixia i es consolidava i, per tant, calia donar-li un nou impuls. Així, doncs, l'any 2007, la DGPL va incorporar 22 dinamitzadors del **VxL** vinculats als 22 centres de normalització lingüística i coordinats des dels Serveis Centrals del CPNL. A més, es va crear l'aplicació informàtica amb la intenció que qualsevol ciutadà es pogués inscriure directament al **VxL** per internet i optimitzar la gestió del programa per part dels dinamitzadors.

A partir de l'any 2010, els participants en el programa reben un carnet de **VxL** que, a més d'identificar-los com a col·lectiu, els permet gaudir d'avantatges en establiments i equipaments culturals d'arreu de Catalunya, com ara descomptes en espectacles, en la compra de llibres, en visites a museus, estades en albergs, etc.

L'any 2013, amb motiu del desè aniversari del programa, es va actualitzar el portal (www.vxl.cat) que incorpora un blog en el qual les parelles lingüístiques expliquen experiències i anècdotes, i també es van activar la pàgina de Facebook i el compte de Twitter (@vxlcatal). La presència del **VxL** a les xarxes s'ha multiplicat gràcies als comptes territorials de cada CNL.

Evolució del nombre de parelles (2003-2015)

Presència del VxL en diversos àmbits de la societat

El programa **Voluntariat per la llengua** s'articula al voltant de tres eixos: les parelles lingüístiques, les entitats i els comerços col·laboradors en diversos àmbits de la societat.

Les parelles lingüístiques són la cara més visible del **VxL**, i així mateix, ja des dels inicis, el programa es va estendre als establiments comercials i a les entitats de tot tipus per tal que els participants poguessin practicar el català en un context real i distès.

La parella lingüística formada per un voluntari i un aprenent es troba una hora a la setmana per parlar en

català a l'hora i el lloc que consideren oportú durant un mínim de deu hores.

En el cas dels establiments col·laboradors, es comprometen a vetllar per l'ús del català. Aquest compromís consisteix a no canviar de llengua i continuar parlant en català quan un aprenent del programa s'adreça al personal que fa l'atenció al públic.

Però aquesta col·laboració per part dels comerços va molt més enllà del compromís de no canviar de llengua, ja que sovint botigues, bars i mercats es converteixen en espais en els quals els centres de normalització lingüística poden organitzar tot tipus d'activitats de foment de l'ús oral de la llengua catalana, com ara pràctiques de conversa, tallers, gimcanes lingüístiques, mostres i tastos gastronòmics, etc. De la mateixa manera, les entitats col·laboradores també obren les portes al **VxL** i organitzen sortides, xerrades, tallers, presentacions, assajos, etc.

Les entitats col·laboradores organitzen tallers per a difondre la cultura catalana: de sardanes, de castellers, de teatre, etc., i també vetllen perquè el català sigui ben present en la seva entitat. A més, una part dels seus socis participen activament com a parelles lingüístiques.

A partir del 2009, el **VxL** s'obre a diversos àmbits de la societat, com el món empresarial, la justícia, l'esport i l'educació.

Dins de les empreses, s'han constituït 245 parelles lingüístiques formades pels mateixos treballadors per a facilitar que les persones que atenen el públic puguin fer-ho en català sense dificultat. Des del 2010 també s'han format 158 parelles en diversos centres hospitalaris d'arreu del territori.

En l'àmbit de la justícia, s'han constituït 724 parelles lingüístiques en els centres penitenciaris i els centres educatius de Justícia Juvenil. En aquests casos, el **VxL**, a més de facilitar la conversa en català, serveix perquè els interns estableixin vincles amb el món exterior a través dels voluntaris i aquest fet afavoreix la reinserció i la integració socials.

En l'àmbit del món educatiu i cultural, es col·labora amb les AMPA de les escoles i altres associacions relacionades amb la formació i la cultura popular.

En l'àmbit esportiu, en el marc de la campanya «Mou-te en català», s'han format un total de 229 parelles lingüístiques en entitats i centres esportius, tant entre els professionals com entre els usuaris.

Els darrers àmbits que s'han incorporat al **VxL** han estat els de la diversitat funcional i la religiosa. Quant a la col·laboració amb entitats que atenen persones

amb malalties o discapacitat mental, s'han format 189 parelles lingüístiques des del 2014. Pel que fa a la diversitat religiosa, s'han format 38 parelles entre persones de diferents confessions.

Enguany, la intenció és acostar-se als joves. S'ha establert una col·laboració amb la Direcció General de Joventut de Catalunya i els centres de normalització lingüística de cada territori difonen el Voluntariat per la Llengua a persones d'entre 18 i 30 anys amb els casals juvenils de les diverses poblacions.

Any rere any, el **VxL** amplia els àmbits d'actuació i pot arribar a més gent.

Com s'explica l'èxit d'aquest programa?

L'èxit del **Voluntariat per la llengua** es deu a factors com l'atenció personalitzada als participants a tot Catalunya, el plantejament flexible i obert que té el programa i la integració i cohesió socials que genera.

Pel que fa al primer aspecte, el **VxL** ha arrelat en el territori gràcies a la gestió que es fa a través de la xarxa de centres de normalització lingüística. És important tenir en compte que el coneixement de la realitat social que té cada CNL fa possible una atenció i un seguiment molt personalitzats del programa. Sigui quina sigui la via d'accés dels futurs participants, tant si s'adrecen al CNL més proper com si es donen d'alta en el programa mitjançant la web, sempre són els CNL de cada zona els que s'encarreguen de formar les parelles i fer-ne el seguiment, així com de fer créixer la xarxa d'entitats i establiments col·laboradors. És cert que els alumnes del CPNL són una font important de futurs aprenents i voluntaris; però, gràcies a la difusió que es fa del programa i la feina que es porta a terme en els diversos àmbits socials, cada vegada són més els participants del **VxL** que no provenen dels cursos de català.

D'altra banda, les persones que participen en el **VxL** tenen accés a moltes activitats complementàries, organitzades també des de cada CNL (sovint, en col·laboració amb entitats i establiments del territori). El tipus d'activitat que s'ofereix és molt variat: sortides culturals, presentacions de llibres, trobades gastronòmiques, obres de teatre, cant coral, caminades, assajos amb els castellers, recitals de poemes, activitats relacionades amb Sant Jordi, etc.

Els CNL també són els encarregats de difondre els materials de suport que serveixen per a proposar temes de conversa variats en les trobades de les parelles lingüístiques, com la col·lecció «Parlem tu i jo» i el material didàctic *Llegir per parlar, llegir per aprendre* que edita la DGPL en col·laboració amb el CPNL. Cal esmentar el material audiovisual que general el **VxL**,

com ara la sèrie *10 cites*, emesa per TV3 l'any 2009, que explica històries de parelles lingüístiques o també les nombroses col·laboracions que es fan a les emissores i les televisions locals d'arreu de Catalunya.

Una prova de l'èxit del programa és que el **VxL** ja s'ha exportat a altres territoris. Per exemple, s'ha adaptat per a fomentar l'ús del català al País Valencià, a les Illes Balears, a Andorra i a Perpinyà. També s'ha adaptat al foment d'ús d'altres llengües, com l'occità a l'Aran, el flamenc a Flandes (Bèlgica) i l'alemany i l'italià a la província autònoma de Bolzano (Itàlia). La DGPL ha assessorat i ha donat suport a aquests programes i, fins i tot, ha cedit, en el cas del País Valencià i la província de Bolzano, l'aplicació informàtica que s'utilitza per a la gestió de les parelles lingüístiques i l'explotació de dades.

En segon lloc, una altra clau de l'èxit del **VxL** és la flexibilitat que ofereix el fet que sigui un programa obert a qualsevol persona major d'edat. A l'hora de fer-se voluntari, no s'exigeix cap nivell concret de català ni cap acreditació. Només es demana que el parli fluidament la llengua. En el cas dels aprenents, tampoc no cal que siguin alumnes dels cursos de català, sinó que el parlin una mica i l'entenguin. Un cop constituïda la parella lingüística (que es troba el dia de la setmana i l'hora que convenen tots dos per parlar en català del que vulguin), els aprenents entren en contacte amb el català col·loquial espontani que s'acaba convertint en la llengua de comunicació.

Els bons resultats d'aquest intercanvi es fan palesos en el fet que com més va més augmenten els casos de persones de procedències geogràfiques molt diverses que després d'un temps de fer d'aprenents fan el pas de convertir-se en voluntaris (més de 300 des del 2007). Aquest és el cas d'Ileana Belfiore, voluntària lingüística d'origen italià del CNL Vallès Occidental 3, que havia començat fent d'aprenenta al CNL de Sabadell. Que una persona que en un principi no parla català acabi fent de voluntària és un incentiu

per a altres persones que comencen a parlar català. Així és com l'any 2014 Ileana Belfiore va rebre el Premi Pompeu Fabra a la incorporació a la comunitat lingüística catalana.

Finalment, un altre dels punts forts del **VxL** és la sensibilització per la llengua, ja que posa remei a un problema del qual sovint es queixen les persones que aprenen català: la facilitat dels catalanoparlants a l'hora d'abandonar el català davant un interlocutor que el parla amb dificultats. El **VxL** facilita, doncs, que els catalanoparlants no abandonin la seva llengua, perquè prenen consciència del valor cohesionador que té el no fer-ho. D'altra banda, l'aprenent aconsegueix parlar fluidament el català en moments importants de la seva vida quotidiana com quan va a comprar, quan va a l'escola dels fills o quan participa en una entitat. Malgrat que el compromís inicial del programa és de deu hores de conversa, moltes parelles lingüístiques en fan fins a les trenta màximes permeses amb la mateixa persona i els aprenents acaben establint un lligam emocional que els permet de sentir-se plenament integrats en la societat que els ha acollit. I és aquest factor emocional el que va sorprendre més l'escriptor i professor Enric Larreula quan en una trobada de parelles lingüístiques a Cerdanyola del Vallès l'any 2007 va exclamar: «Arribeu a tanta gent perquè a aquestes persones els esteu omplint la vida.» ♦

Bibliografia

- Àngels GUERRERO, Viqui SANZ, «"Voluntariat per la llengua". Un programa que creix», *Llengua i Ús*, núm. 40, 2007.
- Anna GALLEGRO, Viqui SANZ, Montserrat Nadal i Sílvia Sanz, «Voluntariat per la llengua. Una història que va començar fa 10 anys», *Llengua i Ús*, núm. 54, 2014.
- Montse BARDERI, Ileana BELFIORE: «No hi ha cap llengua que sigui millor que una altra», *Núvol*, 2014.

Acte de celebració de les 100.000 parelles lingüístiques (26 de novembre del 2015)

Font de les imatges:
www.vxl.cat